

CUPRINS

<i>Argument</i>	7
-----------------------	---

CAPITOLUL I

CONSTITUIREA LIMBII ȘI A POPORULUI ROMÂN

I.1. Expansiunea Romei și a limbii latine	9
I.2. Cucerirea și romanizarea Daciei	10
I.3. Specificul și particularitățile desfășurării procesului de romanizare în provincia Dacia.....	13
I.4. Latina populară – latina literară	16
I.5. Continuitatea strămoșilor daci (daco-romani) pe teritoriul României ...	20

CAPITOLUL II

LATINA DUNĂREANĂ

II.1. Sistemul fonetic	32
II.1.1. Vocalismul	32
II.1.2. Consonantismul	35
II.2. Structura gramaticală	39
II.2.1. Morfologia	39
II.2.1.1. Substantivul.....	40
II.2.1.2. Adjectivul	41
II.2.1.3. Pronumele	42
II.2.1.4. Verbul	43
II.2.1.5. Adverbul	45
II.2.1.6. Conjunția	45
II.2.1.7. Prepoziția	46
II.2.2. Sintaxa	46

CAPITOLUL III

ROMÂNA COMUNĂ

III.1. Fonetica	51
III.2. Morfologia	53

CAPITOLUL IV
FONETICA ISTORICĂ

IV.1. Introducere în fonetica istorică	56
IV.2. Schimbările sau modificările fonetice	56
IV.3. Accentul	65
IV.4. Vocalismul	70
IV.5. Consonantismul	74
IV.6. Dezvoltarea sistemului vocalic și consonantic în procesul de evoluție de la latină la română	77

CAPITOLUL V
MORFOSINTAXA ISTORICĂ (GRAMATICA ISTORICĂ)

V.1. Flexiunea nominală	88
V.1.1. Substantivul	89
V.1.2. Articolul	94
V.1.3. Adjectivul	96
V.1.4. Numeralul	99
V.2. Flexiunea pronominală	103
V.2.1. Pronumele	103
V.3. Flexiunea verbală	107
V.3.1. Diatezele.....	109
V.3.2. Modurile	111
V.3.3. Timpurile	112
V.4. Părțile de vorbire neflexibile	114
V.4.1. Adverbul	114
V.4.2. Prepoziția	115
V.4.3. Conjunția	117
V.4.4. Interjecția.....	118

CAPITOLUL VI
TENDINȚE DE EVOLUȚIE A VOCABULARULUI
DE LA LATINĂ POPULARĂ LA LIMBA ROMÂNĂ

VI.1. Structura latină a vocabularului limbii române	119
VI.2. Etapa bilingvismului	123
VI.3. Perioada latinei dunărene	125
VI.4. Româna comună	128
VI.5. Trăsături specifice și particularități ale lexicului de origine latină din vocabularul limbii române	133
<i>Bibliografie selectivă</i>	143

REZUMAT

Elaborarea lucrării de față a pornit din necesitatea de a le oferi studenților facultăților de filologie un studiu menit să-i inițieze în **istoria limbii române**. A fost conceput în două părți, beneficiind de împărțiri și subîmpărțiri pe capitole și subcapitole, astfel încât întreaga (sau aproape) problematică referitoare la originea și evoluția limbii române să poată fi abordată într-un spațiu limitat, impus de necesitățile didactice.

Firește, intenția de a prezenta un material didactic cât mai clar și concis cu putință, într-o formă cât mai restrânsă, pare un demers oarecum hazardat, având în vedere importanța și problemele de conținut care decurg din titlul lucrării **Istoria Limbii Române**.

Prima parte, reprezentată de această lucrare, și-a propus să schițeze, mai exact spus, să prezinte, într-un mod cât mai sintetic, aspectele importante ale originilor și formării limbii noastre, pornind de la principiul genealogic, conform căruia *limba română este urmașa latinei populare, vorbită continuu în părțile de est ale României și dezvoltată în condiții specifice*. Primul capitol va face, așadar, referire la constituirea limbii și a poporului român, fiindcă, așa cum considera Sextil Pușcariu, descrierea unei limbi nu se poate realiza în absența legăturii cu poporul care o vorbește. Această legătură se bazează pe conștiința apartenenței la același grup social, a continuității generațiilor, fiind o *forma mentis* națională. Capitolul va prezenta etnogeneza poporului român, insistând asupra coordonatelor sintezei etnoculturale traco-daco-romane, asupra specificului și particularităților procesului de romanizare desfășurat în spațiul carpato-danubiano-pontic, asupra continuității pe teritoriul actual al României a populației daco-romane.

Capitolele al II-lea și al III-lea sunt destinate descrierii și analizei primei și celei de-a doua perioade din istoria formării limbii române, **latina dunăreană** și **româna comună**, înglobând în cadrul

celei dintâi scurta etapă de bilingvism a strămoșilor noștri. Pentru ambele faze de evoluție și dezvoltare s-au urmărit cele mai importante tendințe și particularități lingvistice manifestate în sistemul fonetic și morfosintactic, acordând, firește, o atenție mai mare latinei dunărene, ca etapă de naștere a limbii române în cadrul căreia s-au cristalizat liniile generale esențiale de manifestare a viitoarei limbi.

Fiind vorba de o istorie a limbii, am considerat necesar ca această primă parte a cursului să cuprindă și un istoric al **sistemului fonetic**, respectiv, **morfosintactic**, lăsând în final istoricul **sistemului lexical**, despre a cărui evoluție urmează, conform programei universitare, să se studieze și în cea de-a doua parte a cursului.

Se cuvine să facem câteva precizări. Lipsa materialului informativ pentru mai multe secole din istoria limbii și a poporului român a creat dificultăți foarte mari cercetătorilor și lingviștilor, ale căror ipoteze și afirmații au fost asumate de autoare, în ceea ce privește stabilirea și identificarea achizițiilor lingvistice apărute în această îndelungată perioadă în sistemul fonetic, în morfosintaxă și la nivelul lexicului. De aceea, abordarea noastră va părea sintetică, evitând consemnarea și referirea la prea multe fapte de limbă nesigure, ipoteze neconfirmate, cazuri izolate. De asemenea, din aceleași considerente, am tratat într-un singur capitol, **Morfosintaxa istorică**, unele aspecte, foarte sumare, de sintaxă a propoziției. Nu este vorba aici de omisiune, ci de faptul că evoluția sintaxei, fiind dependentă de factori externi și de raporturi logice, este mai greu de investigat. Așadar, ea a fost tratată împreună cu discuția asupra valorii formelor flexionare, în capitolul dedicat morfologiei.

Sperăm ca această lucrare, deși redusă ca dimensiuni, să-și atingă scopul pentru care a fost elaborată. Din complexitatea și multitudinea faptelor abordate, să fie reținute, în special, acelea care contribuie la conturarea specificului și profilului istoric al limbii române: latinitatea, continuitatea și unitatea.